

MATINAL LITERÀRIA 2013

SALVADOR ESPRIU, *AL SERVEI D'AQUEST POBLE*

HOMENATGE A SALVADOR ESPRIU

(Recorregut per la vida i l'obra de l'autor)

**ROC DE L'AVI - SANT ANDREU DE LLAVANERES
SEAS 17 de novembre de 2013**

SALVADOR ESPRIU, AL SERVEI D'AQUEST POBLE

Salvador Espriu va combinar en la seva literatura els orígens pobletans de la seva nissaga de casa bona amb la formació intel·lectual intensa i rigorosa que donava la Universitat Autònoma de Barcelona, sorgida a redós de la Segona República. A la mort de Carles Riba, hi va haver unanimitat perquè ell fos el mestre successor, atès el seu prestigi com a escriptor i la seva generositat cívica.

Espriu ens ha llegat un món literari bastit al voltant de tres mites: SINERA (Arenys de Mar), amb el seu entorn de poble mariner i l'àmplia i diversa galeria de personatges que li donen vida i que literaturitza la Catalunya profunda; LAVÍNIA, que mostra més aviat la vida burgesa de l'urbs (Barcelona) i de Catalunya amb els seus conflictes quotidians i polítics, i SEPHARAD (la península Ibèrica), que denuncia, a partir d'alguns paral·lelismes amb la història del poble hebreu, les lluites civils i les conseqüències subsegüents; en definitiva, una crida a la tolerància, al diàleg, al respecte i a la pau, des de la responsabilitat i l'autoexigència.

1. Infància, adolescència i joventut [1913-1939]

Salvador Espriu neix el 10 de juliol de l'any 1913 a Santa Coloma de Farners. Els seus pares i els seus avantpassats, però, eren arenyencs i ell hi passa les vacances d'infantesa i joventut. Per això, Espriu se sent sempre molt lligat a Arenys de Mar.

Quina petita pàtria
encercla el cementiri!
Aquesta mar, Sinera,
turons de pins i vinya,
pols de rials. No estimo
res més, excepte l'ombra
viatgera d'un núvol.
El lent record dels dies
que són passats per sempre.

Cementiri de Sinera (1946)

Amb el nom de SINERA [Arenys al revés] converteix la població en un dels seus grans mites literaris, símbol també del paradís perdut, el món feliç destrossat per la mort i la lluita fratricida de la guerra.

"Pols de rial, parets de vinyes i hortes, les hortes rialleries de la costa, florides com un jardí". Laia (1932)

"He resseguit tota la tarda la meva única pàtria, el paisatge de Sinera posseït pels meus ulls, sense recança ni esforç, aquest perfecte paisatge que em destrossaran. Els llavis poden anomenar tots els racons. És un paisatge sense boira, de sol baix, de pujols assardanats que es van perdent en la llunyania. De tant en tant, torres de guaita i atzavares atansen a la memòria esborrades ombres de pirates d'Alger"

"Sembobitis" d'Ariadna al laberint grotesc (1935)

El seu pare era un home obert, sociable i lliurepensador. Llicenciat en Dret i exercia de notari, tot i que hagués volgut ser pintor i dominava el dibuix [“El meu pare a Barcelona coneixia i tractava tothom, i tothom el coneixia.[...] Havia viscut llargues temporades a Madrid i se sabia de memòria el Museo del Prado. [...] “la base del meu món més o menys titellaire, també aninotat, són els ninots del meu pare.”.

La seva mare, en canvi, era com ell mateix havia explicat: “una dona reservada, silenciosa, amable, distingida, pessimista, d’un ànim negre com el carbó, en absolut valenta. Va tenir cinc fills, en va perdre dos, va suportar tota mena d’afliccions i tristeses i morí de càncer, sense cap escarafall. [...] I em temo que jo he heretat una considerable proporció d’aquella seva fosca.”

L’any 1915 Espriu i la seva família s’estableixen a Barcelona, que és on, des dels quatre anys, rep la millor i més avançada formació escolar que permetia l’època: l’escola Montessori i, més tard, l’escola alemanya.

El Salvador jovenet és un nen entremaliat i juganer, i els moments més feliços els passa a la casa pairal d’Arenys, que va esdevenir en l’imaginari espriuà l’escenari de nombrosos moments de la seva obra:

“Hi havia una eixida amb un cert caràcter de jardinet, amb cinc plantes com arbres, molta heura i uns quants gessamins vells, de tronc gruixut i un safareig com d’adorn, amb un tritó de terra cuita dalt d’una mena de cascada minúscula, amb falzilles i molsa, per on regalimava sense parar, a gotes, l’aigua que omplia el safareig. En ell jo jugava hores i hores, solitari, amb barques de paper, obra de les meves mans. Feia que les barques lluitessin les unes contra les altres, que combatessin amb soldats de plom, que s’enfonsessin, que la marina improvisada es negués. Crec que no m’he divertit mai tant. Quedava xop, em renyaven, però l’endemà hi tornava.”

El doctor Rip (1931)

A principis dels anys vint, però, els Espriu pateixen una profunda sotragada, ja que els cinc germans agafen alhora el xarampió. Tots se’n surten excepte Francesc i Maria Isabel. La cura de Salvador és molt lenta i passa molt temps al llit.

Aquestes morts i la seva malaltia li canvien la vida, i es torna un nen delicat i sempre amb el perill de recaure. La llarga convalescència el converteix en un amant de tot tipus de literatura, sobretot se sent atret per llibres de religió i història antiga.

L’any 1929, als quinze anys, publica el seu primer llibre, Israel, proses on demostra el profund coneixement que tenia de les Sagrades Escripures, i l’any següent escriu la seva primera novel·la en català El doctor Rip. És un escriptor precoç i d’una gran autoexigència.

Octubre de 1930, té disset anys i inicia la vida d’estudiant universitari a la Universitat de Barcelona per seguir les carreres de Dret i Filosofia i Lletres, simultàniament. L’èxit acadèmic i l’incipient prestigi literari no l’abandonaren mai i estableix un llaç d’amistat molt fort amb Bartomeu Rosselló-Pòrcel.

La vida a la universitat era molt animada. Aquella fou, segons diu ell mateix, la millor etapa de la seva vida. S'acabava de sortir de la dictadura de Primo de Rivera i el país s'encaminava cap a la República que es proclama l'abril del 1931.

“Jo no sé quina estranya por produeix a l'Estat espanyol la paraula i el concepte de federació”.

Representatiu del clima obert, previ al conflicte bèl·lic, és el viatge que fa amb un grup d'estudiants i professors universitaris, l'any 1933: un creuer de quaranta-vuit dies per tota la Mediterrània. El viatge l'acosta als clàssics i li referma la seva passió per l'egiptologia.

“Aquells cinc o sis anys que vaig passar a la universitat entre les dues facultats potser són els que jo recordo amb més plaer.” Enquestes i entrevistes I (1933-1973)

Entre 1929 i 1937 enceta una època prolífica i molt oberta, on apareixen les primeres versions de la major part de la seva obra narrativa, elaborada amb un gran sentit de l'humor, present en l'aire del temps. L'any 1931 publica El doctor Rip; el 1932, Laia; Aspectes (1934), Ariadna al laberint grotesc (1935) i Miratge a Citerea (1935).

“L'home que alguna vegada no somriu és un perfecte imbècil, perquè el somriure és propi dels éssers intel·ligents”. Enquestes i entrevistes I (1933-1973)

Els Fets del 6 d'Octubre de 1934 marquen un punt d'inflexió desfavorable. Espriu se sent aclaparat pel caire que prenia el govern i l'ordre públic a Catalunya: avalots, incendis, saquejos, anul·lació de l'estatut, empresonament del president i consellers de la Generalitat. Amb l'esclat de la Guerra Civil espanyola, les universitats tanquen. El mobilitzen, però no l'envien al front a causa del seu estat de salut.

“La guerra civil va trencar el curs de la meva vida. Jo volia ser egiptòleg, estava recolzat per la Universitat de Barcelona i m'havia de defensar econòmicament a través d'una beca, que em sembla que en deien Conde de Cartagena, que encara no s'havia donat a ningú. Hauria estat el primer que ho hauria fet en tot Espanya. Homenatge de la Universitat de Barcelona, 1980

Comença l'anomenat exili interior, una llarga època de resistència cultural. Els tràgics esdeveniments el porten a una autoreclusió i el fan caure en una profunda crisi i escriu per evadir-se de l'entorn.

Malvisc en un país
que no és lliure,
cansadíssim, cruel,
corromput, molt covard.

L'any 1938 veu morir el gran amic poeta Rosselló-Pòrcel a qui dedicarà aquest poema:

La teva mare broda
en el carrer de l'Om.
La teva mare broda,
broda claror.

La pluja li contava
la teva mort,
la pluja li contava
com has mort sol.

Albes de fred agrisen
tot el record.
La teva mare plora
en el carrer de l'Om.

Petita cançó de la teva mort (1952)

L'any 1939, amb l'entrada de les tropes franquistes a Barcelona, qui veu morir és Catalunya sencera.

“L'home és un ser perillósíssim, sempre ho ha estat; per a ell mateix i per als altres”.

Al cap d'un mes de la caiguda de Barcelona, escriu, en només una setmana, la peça teatral *Antígona*, recreació de la tragèdia clàssica, que parla de “la guerra entre germans” i de la crueltat dels dictadors, que és, de fet, la conseqüència clara de la guerra civil espanyola.

“La meva sang m'ordenava d'arrencar aquell cos de la profanació, però no pertorbaré la pau de Tebes, tan necessària. [...] Calmeu el poble i que torni a les cases. [...] Que la maledicció s'acabi amb mi i que el poble, oblidant el que el divideix, pugui treballar. I tant de bo que tu, rei, i tots vosaltres el vulgueu i el sapigueu servir.” *Antígona* (1939)

Els enfrontaments i desastres de la guerra civil i la generalització arreu del clima d'intolerància que esdevé amb la Segona Guerra Mundial [1939-1945] van sumir l'escriptor en una pregona desesperança.

2. La maduresa: anys durs i amargs [1940-1959]

La guerra ho ha trencat tot. Espriu manifesta un absolut refús de la nova situació i com a testimoni ètic i polític deixa clar que, per a ell, l'inici de la guerra és la data de la seva mort. Són els anys més durs i amargs de la seva vida.

“El meu amic Salom va ser simultàniament assassinat pels dos bàndols en pugna quan tot just encetàvem la passada guerra civil”

“Imposaràs la veritat fins a la mort, sense l'ajut de cap consol”

A l'abril de 1940, s'hi suma la mort del seu pare. El curs vital de l'escriptor entra en un període difícil i costerut, completament amarg:

“Vaig haver de treballar per tirar endavant la família. Com que el meu pare havia estat notari, vaig considerar que havia de salvar el despatx i la clientela. [...] Així van passar vint anys, que han estat els més durs i els més amargs de la meva vida. [...] Em dedicava a una feina que no m'agradava gens i que no em deixava cap mena de lleure. D'altra banda, escriure aleshores en català semblava una follia.” Enquestes i entrevistes I (1933-1973)

Esprui comença a cultivar la poesia, gènere menys controlat per la censura franquista. I neix el poeta. El seu primer llibre de poemes, Cementiri de Sinera [1946], publicat clandestinament, és on crea el mite de Sinera. Hi explica l'entorn en què es va criar de petit i recorda moments de la seva infantesa, moments que mai no tornaran, amb un to inqüestionable d'elegia. El nucli temàtic: la finitud de l'existència. El poeta, representant de tota una generació se sent morir.

A la vora del mar. Tenia
una casa, el meu somni,
a la vora del mar.

Alta proa. Per lliures
camins d'aigua, l'esvelta
barca que jo manava.

Els ulls sabien
tot el repòs i l'ordre
d'una petita pàtria.

Com necessito
contar-te la basarda
que fa la pluja als vidres!
Avui cau nit de fosca
damunt la meva casa.

Les roques negres
m'atrauen a naufragi.
Captiu del càntic
el meu esforç inútil,
qui pot guiar-me a l'alba?

Ran de la mar tenia
una casa, un lent somni.

Cementiri de Sinera, XXV

Molts escriptors han passat a escriure en castellà per a poder publicar i sobreviure, però Esprui es manté fidel a la llengua i al país.

Oh, que cansat estic de la meva
covarda, vella, tan salvatge terra,
i com m'agradaria allunyar-me'n,
nord enllà,
on diuen que la gent és neta
i noble, culta, rica, lliure,
desvetllada i feliç!

[...]

Però no he de seguir mai el meu somni
I em quedaré aquí fins a la mort.
Car sóc també molt covard i salvatge
i estimo a més amb un
desesperat dolor
aquesta meva pobra, bruta, trista,
dissortada pàtria.

Assaig de càntic en el temple
El caminant i el mur [1954]

Espriu s'involucra en la reconstrucció del país i participa en la clandestina vida de la literatura catalana de la immediata postguerra.

Defensem o no un dret natural? Si és així, en aquesta
defensa hem d'anar fins a les darreres conseqüències,
excepte vessar sang aliena.

7 d'agost de 1950 mor la seva mare de càncer, sens dubte, un cop fort per a ell.

Recordes com ens duien
aquelles mans les roses
de sant Jordi, la vella
claror d'abril? Plovia
a poc a poc. Nosaltres,
amb gran tedi, darrere
la finestra, miràvem,
potser malalts, la vida
del carrer. Aleshores
ella venia, sempre
olorosa, benigna,
amb les flors, i tancava
fora, lluny, la sofrença
del pobre drac, i deia
molt suament els nostres
petits noms, i ens somreia.

Les roses recordades (1954)

Els anys següents són anys de fecunda creativitat com a poeta. Entre 1952 i 1955 dona a conèixer quatre reculls poètics més: Les hores, Mrs. Death, El caminant i el mur i Final de laberint. Quatre obres que, junt amb Cementiri de Sinera, integren el que ell anomena "Cicle de la Mort", ja que acaben amb la mateixa conclusió: ell i tot el que ell estima acabarà desapareixent i caient en l'oblit. En aquestes obres és on la seva poètica es converteix en una meditació constant sobre la mort.

Quan ja no pugui perdre'm
més en la neu i vegi
llums i cel de sortida
damunt l'esglai dels boscos,
sentiré la fatiga
del caminant pel somni
de la font i la casa,
benigna olor de terra
i pa llescat a taula.
Aleshores, ben lliure
d'espera i de temença,
m'adormiré per sempre,
escoltant cops d'aixades
molt lentes als camps amples
remor de vespre als pàmpols.

Després dels arbres
Mrs. Death

A partir de 1954, després d'un viatge per Itàlia, s'observa en el poeta un canvi emocional envers l'esperança d'un món més lliure i solidari, que va quallant en els llibres dels poemes escrits a les dècades següents. L'objectiu d'Espriu és compondre cinc llibres com en el cicle anterior, que havien d'anomenar-se en el seu conjunt "Cicle de la Col·lectivitat", però només n'enllestí tres: La pell de brau (1960), Llibre de Sinera (1963) i Setmana Santa (1971). L'any 1955 se li atorga el premi La Lletra d'Or pel poemari Final del Laberint. Comença el reconeixement públic de l'autor.

---

3. Espriu, de poeta a símbol nacional: la popularitat [1960-1975]

A partir de l'any 1960, Espriu és, sens dubte, el poeta nacional. Apareix La pell de brau, poemari robust i senzill, tot un referent i amb molt bona acollida per part dels joves intel·lectuals, que n'agafen uns quants versos com a símbols de la resistència.

"Escolta Sepharad: els homes
no poden ser si no són lliures"

Un desig. El poeta vol la reconciliació entre els guanyadors i els vençuts. Foragitar per sempre la guerra. Però això no és possible sense que l'Espanya vencedora escolti la veu dels que han perdut.

A vegades és necessari i forçós
que un home mori per un poble,
però mai no ha de morir tot un poble
per un home sol:
recorda sempre això, Sepharad.
Fes que siguin segurs els ponts del diàleg
i mira de comprendre i estimar
les raons i les parles diverses dels teus fills.
Que la pluja caigui a poc a poc en els sembrats
i l'aire passi com una estesa mà
suau i molt benigna damunt els amples camps.
Que Sepharad visqui eternament
en l'ordre i en la pau, en el treball,
en la difícil i merescuda
llibertat.

La pell de brau XLVI (1960)

A la dècada dels seixanta, li arriba un fet completament inesperat: la popularitat. Ricard Salvat, fundador de l'Escola d'Art Dramàtic Adrià Gual, divulga l'obra de Salvador Espriu als escenaris catalans i el cantant Raimon posa la música al servei de les paraules del poeta: són les "Cançons de la roda del temps", incloses a El caminant i el mur (1954), un disc de 1966, amb portada de Joan Miró.

Al 1963 es publica Obra Completa, conjunt de tots els llibres de poemes escrits fins aleshores i Espriu hi afegeix Llibre de Sinera, on hi ha un dels poemes més populars, musicats per Raimon. Espriu, el caminant, contempla l'espectacle de la tempesta sobre el territori de la seva vida amb un esperit homèric: per a sobreviure, només queda l'amor per 'aquesta terra':

Quan la llum pujada des del fons del mar
a llevant comença just a tremolar,
he mirat aquesta terra,
he mirat aquesta terra.

Quan per la muntanya que tanca el ponent
el falcó s'endua la claror del cel,
he mirat aquesta terra,
he mirat aquesta terra.

Mentre bleixa l'aire malalt de la nit
i boques de fosca fressen als camins,
he mirat aquesta terra,
he mirat aquesta terra.

Quan la pluja porta l'olor de la pols
de les fulles aspres dels llunyans alocs,
he mirat aquesta terra,
he mirat aquesta terra.

Quan el vent em parla en la solitud
dels meus morts que riuen d'estar sempre junts,
he mirat aquesta terra,
he mirat aquesta terra.

Mentre m'envelleixo en el llarg esforç
de passar la rella damunt els records,
he mirat aquesta terra,
he mirat aquesta terra.

Quan l'estiu ajaça per tot l'adormit
camp l'ample silenci que estenen els grills,
he mirat aquesta terra,
he mirat aquesta terra.

Mentre comprenien savis dits de cec
com l'hivern despulla la son dels sarments,
he mirat aquesta terra,
he mirat aquesta terra.

Quan la desbocada força dels cavalls
de l'aiguat de sobte baixa pels rials,
he mirat aquesta terra,
he mirat aquesta terra.

Llibre de Sinera, XXIV (1963)

L'any 1964, feia 40 anys de la mort de Joan Salvat-Papasseit i Espriu, en homenatge, escriu "Inici de càntic en el temple", dedicat a Raimon. En el poema emergeix, incisiu com sempre, l'Espriu republicà, iberista i europeista avant la lettre, l'Espriu de pedra picada, fidel per sempre més al servei dels seu poble. El poema, amb la petició contundent del final, passa a ser l'himne generacional de la joventut dels anys 60.

Ara digueu: "La ginesta floreix,
arreu als camps hi ha vermell de roselles.
Amb nova falç comencem a segar
el blat madur i amb ell, les males herbes."
Ah, joves llavis desclosos després
de la foscor, si sabíeu com l'alba
ens ha trigat, com és llarg d'esperar
un alçament de llum en la tenebra!
Però hem viscut per salvar-vos els mots,
per retornar-vos el nom de cada cosa,
perquè seguíssiu el recte camí
d'accés al ple domini de la terra.
Vàrem mirar ben al lluny del desert,
davallàvem al fons del nostre somni.
Cisternes seques esdevenen cims
pujats per esglaons de lentes hores.
Ara digueu: "Nosaltres escoltem
les veus del vent per l'alta mar d'espigues".
Ara digueu: "Ens mantindrem fidels
per sempre més al servei d'aquest poble

Inici de càntic en el temple
Les cançons d'Ariadna (1949)

Un altre dels poemes més divulgats d'Espriu és "Indesinenter" (mot llatí que significa 'sense aturar-se'), que el poeta dedica a Jordi Rubió i Balaguer, mostra significativa de poesia civil:

Nosaltres sabíem
d'un únic senyor
i vèiem com
esdevenia gos.
Envilit pel ventre,
per l'afalac al ventre,
per la por,
s'ajup sota el fuet
amb foll oblit
de la raó
que té.
Arnat, menjat
de plagues,
sense parar llepava
l'aspra mà
que l'ha fermat
des de tant temps
al fang.
Li hauria estat
senzill de fer
del seu silenci mur
impenetrable, altíssim:
va triar
la gran vergonya mansa
dels lladrucs.
Mai no hem pogut,
però, desesperar
del vell vençut
i elevem en la nit
un cant a crits,
car les paraules vessen
de sentit.
L'aigua, la terra,
l'aire, el foc
són seus,
si s'arrisca d'un cop
a ser qui és.
Caldrà que digui
de seguida prou,
que vulgui ara
caminar de nou,
alçat, sense repòs,
per sempre més
home salvat en poble,
contra el vent.
Salvat en poble,
ja l'amo de tot,
no gos mesell,
sinó l'únic senyor.

A la manera de Salom de Sinera
Les cançons d'Ariadna

Espriu esdevé un símbol de les reivindicacions de Catalunya i passa a ser considerat la veu del poble.

A la memòria de Pompeu Fabra, mestre de tots

Beviem a glops
aspres vins de burla
el meu poble i jo.

Escoltàvem forts
arguments del sabre
el meu poble i jo

Una tal lliçó
hem hagut d'entendre
el meu poble i jo

La mateixa sort
ens uní per sempre:
el meu poble i jo.

Senyor, servidor?
Som indestriables
el meu poble i jo.

Tenim la raó
contra bords i lladres
el meu poble i jo.

Salvàvem els mots
de la nostra llengua
el meu poble i jo.

A baixar graons
de dol apreníem
el meu poble i jo.

Davallats al pou,
esguardem enlaire
el meu poble i jo.

Ens alcem tots dos
en encesa espera,
el meu poble i jo.

El meu poble i jo

Tot i no intervenir activament en la lluita clandestina, Espriu dóna sempre el seu suport als intel·lectuals del país, fins i tot en els moments més arriscats, com la Caputxinada del 9 a l'11 de març de 1966 o el manifest en contra de les tortures per part de la policia als miners d'Astúries. I l'Estat passa a vigilar-li la correspondència i el telèfon.

“Crec –i cada dia que passa ho veig més clar—que el diàleg amb Madrid és impossible, el Madrid d'ara, d'ahir, de demà i de sempre”.

L'any 1968 s'esdevé un canvi laboral important que li permet tenir més temps per a escriure: entra com a assessor a Assistència Sanitària Col·legial, entitat del seu germà Josep.

La influència social de l'escriptor creix i també la seva presència mediàtica: en deu anys (de 1966 a 1976) concedeix vint-i-sis entrevistes a diaris i revistes d'àmbit català i estranger; de manera que els familiars van haver de posar filtres perquè la seva salut no se'n ressentís. Espriu cada vegada surt menys de casa, però no deixa d'assumir compromisos extraliteraris o d'assistir a actes públics que considera ineludibles. Són anys de molta presència mediàtica i el compromís de l'escriptor continua. El 25 d'abril de 1970, participa al festival de poesia del Price, de clar caràcter reivindicatiu, on recita el poema XXV de La pell de brau:

Direm la veritat, sense repòs,
per l'honor de servir, sota els peus de tots.

Detestem els grans ventres, els grans mots,
la indecent parencia de l'or,
les cartes mal donades de la sort,
el fum espès d'encens al poderós.
És ara vil el poble de senyors,
s'ajup en el seu odi com un gos,
lladra de lluny, de prop admet bastó,
enllà del fang segueix camins de mort.

Amb la cançó bastim en la foscor
altes parets de somni, a recer d'aquest torb.
Ve per la nit remor de moltes fonts:
anem tancant les portes a la por.

Un dels seus darrers poemaris és Setmana Santa de l'any 1971, construït com un sol poema, dividit com altres en seqüències. El poeta pren com a referent la passió segons Sant Marc, i Espriu, que es definia com a agnòstic, hi deixa un dels poemes considerats més brillants de l'autor:

Què és la veritat?
Vidre llançat, esmicolat,
als quatre vents de la ciutat,
trossos de fang molt trepitjat,
un últim xiscle de negat,
cruels vestigis de raspall,
sang a pells fines de cavall,
netes agulles de cristall
a dits llardosos de brivall,
subtils reflexos de mirall
al gruix del ferro del magall
que cava clots en dolents horts
on són colgats els daus dels morts,
paranys de naips, guanys de parracs,
itinerant aguait dels llacs,
dolor, buidor, pecat, espant:
l'home que tinc al meu davant.

Setmana Santa, Seqüència XXV

4. Els últims anys de Salvador Espriu [finals anys 70 a 1985]

Des de l'any 1967 fins a primers dels 80 i per diverses instàncies, es venia demanant per a Espriu el premi Nobel de literatura, però el govern de l'estat sempre va interferir-hi. Tanmateix li fou concedit el Premi d'Honor de les Lletres Catalanes (1972) i, a partir de l'any 1980, no deixa de rebre distincions i honors: la Medalla d'Or de la Generalitat (1980), el Premi Ciutat de Barcelona (1981) pel llibre *Les roques i el mar, el blau*, la Medalla d'Or de la Ciutat de Barcelona (1982), l'ingrés a la Reial Acadèmia de Bones Lletres (1984)

Un any abans de morir, publica l'últim llibre de poemes, amb el nom *Per a la bona gent* [1984]. Es tracta d'un aplec de poemes diversos, sovint homenatges, per motius diferents, a artistes plàstics, escriptors, músics, cantants i altra 'bona gent'. El poema "Tots vosaltres i jo", llegit avui, pren encara més força:

Esplendors de paraules
corcades de foscor.
Vulguem que siguin clares
tots vosaltres i jo.

Brills de subtils paranys,
de clams freds de la por.
No tolerem enganys
ni vosaltres ni jo.

Dreçats en el llevant,
omplim la gran buidor
d'anys morts amb un nou cant:
tots vosaltres i jo.

Des de 1939 Espriu no havia deixat d'intervenir en els episodis més rellevants de la història literària de Catalunya i s'havia erigit en un dels protagonistes més influents del seu redreçament cultural i col·lectiu.

Salvador Espriu va morir la tarda del divendres 22 de febrer de 1985, a l'edat de 72 anys. Se li va instal·lar una capella ardent al Palau de la Generalitat i el dia 23 va ser enterrat al cementiri d'Arenys de Mar, en un acte multitudinari. Moria un dels grans autors europeus del segle XX. Una veu pròpia i un estil i un món inconfusibles. Un autor total que va dominar tots els gèneres.

A *Les roques i el mar, el blau*, últim llibre de proses publicat en vida, ens llega el seu testament intel·lectual i humà. És del tot revelador l'últim text que representa un funeral, que bé podria ser el seu mateix, ja que s'hi retrata de manera inconfusible, en boca de l'oficiant de la cerimònia que diu:

"Va treballar, però no va omplir cap bossa. No va gastar mai gaire salut. Procurava dir a tothom la veritat. No li'n feien ni un bri de cas – com és natural- , perquè és de boigs presumptuosos els trencacolls d'esbrinar què és la veritat i comunicar-ne els resultats. Va cultivar la poesia. [...] En resum, ens referim a algú que exhibia un cert desdeny per les ideologies closes."

